

Kohtuotsus (liidetud kohtuasjad C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU)
Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud liikmesriigis seaduse alusel moodustatud kohus)

Pressi- ja teabeosakond

Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumine: Euroopa Kohus täpsustas kriteeriumid, mis võimaldavad vahistamismäärust täitval õigusasutusel hinnata ohtu, et tagaotsitava põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele võidakse rikkuda

Poola kohtud tegid 2021. aasta aprillis kahe Poola kodaniku suhtes kaks Euroopa vahistamismäärust¹ – ühe vastavalt vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks ja teise kriminaalmenetluse läbiviimiseks. Kuna puudutatud isikud elasid Madalmaades ja nad ei nõustunud enda üleandmisega, esitati Rechtbank Amsterdamile (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) nende Euroopa vahistamismääruse täitmise taotlused.

Nimetatud kohus kahtleb, kas ta on kohustatud need taotlused rahuldama. Sellega seoses märgib ta, et alates 2017. aastast esineb Poolas süsteemseid või üldisi puudusi, mis mõjutavad põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele² ja eelkõige õigust seaduse alusel moodustatud kohtule, mis tulenevad eelkõige asjaolust, et Poola kohtunikud nimetatakse ametisse Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda, Poola, edaspidi „KRS“) ettepanekul. Resolutsiooni kohaselt, mille võttis vastu Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 2020. aastal, ei ole KRS alates kohtusüsteemi reformi seaduse jõustumisest 17. jaanuaril 2018 enam sõltumatu organ³. Kuna KRSi ettepanekul ametisse nimetatud kohtunikud võivad olla osalenud kriminaalmenetluses, mille tulemusel mõisteti süüdi üks kahest puudutatud isikust, või neid võidakse kutsuda teist asjaomast isikut puudutatavat kriminaalasja arutama, siis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et esineb tegelik oht, et nende isikute üleandmise korral rikutakse nende õigust seaduse alusel moodustatud kohtule.

Neil asjaoludel küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult, kas see kaheetapiline kontroll⁴, mille Euroopa Kohus on kinnitanud seoses üleandmisega Euroopa vahistamismääruse alusel, arvestades põhiõigusega õiglasele kohtulikule arutamisele seonduvaid sõltumatuse ja erapooletuse tagatise, on kohaldatav juhul, kui küsimuse all on samuti selle põhiõigusega seotud tagatis, mis puudutab seaduse alusel moodustatud kohut.

Euroopa Kohtu suurkoda, kes kohaldab eelotsuse kiirmenetlust, vastas jaatavalt ja täpsustas selle kontrolli kohaldamise üksikasjalikud juhised.

¹ Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24), tähenduses.

² Mis on tagatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 teise lõiguga.

³ Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab ka 15. juuli 2021. aasta kohtuotsusele komisjon vs. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), [C-791/19](#), punktid 108 ja 110 (vt [pressiteade nr 130/21](#)).

⁴ Selle kontrolli esimeses etapis peab vahistamismäärust täitev õigusasutus hindama põhiõiguste rikkumise tegelikkust ohtu vahistamismääruse teinud liikmesriigi üldist olukorda silmas pidades; teises etapis peab see asutus konkreetselt ja täpselt kontrollima, kas juhtumi asjaolusid arvestades on oht, et riivatakse tagaotsitava põhiõigust. Vt 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused) [C-216/18 PPU](#) (vt [pressiteade nr 113/18](#)) ja 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud õigusasutuse sõltumatus) [C-354/20 PPU](#) ja [C-412/20 PPU](#) (vt [pressiteade nr 164/20](#)).

Euroopa Kohtu hinnang

Euroopa Kohus leidis, et kui vahistamismäärust täitval õigusasutusel, kes peab tegema otsuse sellise isiku üleandmise kohta, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus, on teavet vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtuvõimu sõltumatuses esinevate süsteemsete või üldiste puuduste kohta, mis puudutavad eelkõige kohtunike ametisse nimetamist, võib ta keelduda üleandmisest raamotsuse 2002/584⁵ alusel üksnes juhul, kui ta tuvastab, et kohtuasja konkreetsetel asjaoludel on põhjendatult alust arvata, et puudutatud isiku põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus on rikutud või on üleandmise korral oht, et seda rikutakse.

Sellega seoses täpsustas Euroopa Kohus, et õigus asja arutamisele „seaduse alusel moodustatud“ kohtus hõlmab juba oma olemuselt kohtunike ametisse nimetamise menetlust. Nii peab vahistamismäärust täitev õigusasutus kontrolli esimeses etapis, mille eesmärk on hinnata põhiõiguse õiglasele kohtulikule arutamisele rikkumise tegelikku ohtu seoses eelkõige seaduse alusel moodustatud kohut puudutava nõude rikkumisega, andma kõigil objektiivsetel, usaldusväärsetel, täpsetel ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmetel põhineva üldhinnangu kohtusüsteemi toimimisele vahistamismääruse teinud liikmesriigis ning eelkõige selles liikmesriigis kohtunike ametisse nimetamise üldisele raamistikule. Sellisteks andmeteks on andmed, mis on toodud ELL artikli 7 lõike 1 kohases põhjendatud ettepanekus, mille Euroopa Komisjon on nõukogule esitanud, Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) resolutsioon, mida on nimetatud eespool, ning Euroopa Kohtu asjakohane praktika⁶ ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika⁷. Seevastu asjaolust, et selline organ nagu KRS, kes osaleb kohtunike ametisse nimetamisel, koosneb peamiselt liikmetest, kes esindavad seadusandlikku või täidesaatvat võimu või on nende poolt valitud, ei piisa üleandmisest keeldumise põhjendamiseks.

Selle kontrolli teises etapis peab isik, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus, esitama konkreetsed tõendid, mis annavad alust arvata, et kohtusüsteemi süsteemsed või üldised puudused on konkreetset mõjutanud teda puudutava kriminaalasja menetlemist või võivad üleandmise korral sellist mõju avaldada. Neid asjaolusid võib vajaduse korral täiendada vahistamismääruse teinud õigusasutuse esitatud teabega.

Mis puudutab esiteks Euroopa vahistamismäärust, mis on tehtud vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, siis peab vahistamismäärust täitev õigusasutus võtma arvesse asjaolusid, mis on seotud kriminaalasja lahendanud kohtukoosseisuga või muude asjaoludega, mis on olulised selle kohtukoosseisu sõltumatus ja erapooletuse hindamisel. Üleandmisest keeldumiseks ei piisa sellest, et üks või mitu selles menetluses osalenud kohtunikku oleks olnud ametisse nimetatud sellise organi nagu KRS ettepanekul. Lisaks on vaja, et puudutatud isik esitaks teavet eelkõige asjaomaste kohtunike ametisse nimetamise menetluse ja nende võimaliku lähetamise kohta, mis viivad järeldusele, et see moodustatud koosseis võib kahjustada tema põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele. Lisaks tuleb arvesse võtta seda, kas puudutatul isikul on võimalik taotleda kohtukoosseisu liikmete taandamist põhjustel, mis on seotud tema põhiõiguse õiglasele kohtulikule arutamisele rikkumisega, seda, kuidas kõnealune isik seda võimalust kasutab, ning tema taandamise taotluse suhtes võetavaid meetmeid.

Teiseks, kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud kriminaalmenetluse läbiviimiseks, peab vahistamismäärust täitev õigusasutus võtma arvesse asjaolusid, mis on seotud puudutatud isiku isikliku olukorraga, selle kuriteo laadiga, milles ta kohtu alla antakse, Euroopa vahistamismääruse faktilist konteksti või muid asjaolusid, mis on olulised selle kohtukoosseisu sõltumatus ja

⁵ Vt selle kohta raamotsuse 2002/584 artiklis 1 lõiked 2 ja 3, mille kohaselt ühest küljest täidavad liikmesriigid kõik Euroopa vahistamismäärused vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt raamotsuse sätetele ja teisest küljest ei mõjuta raamotsus kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud ELL artiklis 6.

⁶ 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus) [C-585/18](#), [C-624/18](#) ja [C-625/18](#) (vt [pressiteade nr 145/19](#)); 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused) [C-824/18](#) (vt [pressiteade nr 31/21](#)); 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike distsiplinaarkord) [C-791/19](#) (vt [pressiteade nr 130/21](#)), ja 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W.Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) [C-487/19](#) (vt [pressiteade nr 173/21](#)).

⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 22. juuli 2021. aasta otsus Reczkowicz vs. Poola.

erapooletuse hindamisel, kes tõenäoliselt kutsutakse seda isikut puudutavat kriminaalasja lahendama. Need asjaolud võivad puudutada ka ametiasutuste avaldusi, mis võivad konkreetsel juhul tähtsad olla. Seevastu ei piisa üleandmisest keeldumiseks asjaolust, et nende kohtunike nimed, keda võidakse kutsuda seda isikut puudutavat kohtuasja lahendama, ei ole üleandmisotsuse tegemise ajal teada, või juhul, kui nende nimed on teada, et need kohtunikud on ametisse nimetatud sellise organi ettepanekul nagu KRS.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127

Kohtuotsuse kuulutamise pildid on kättesaadavad agentuuri [Europe by Satellite](#) kaudu ☎ (+32) 2 2964106